

Pääkirjoitus

Uusia näkökulmia kestävyyteen

Outi Uusitalo, Elina Närvänen ja
Hanna Leipämaa-Leskinen

Planeettamme hyvinvointi on ollut uuden vuosikymmenen alussa laajasti esillä. Ilmastonmuutos, luontokato ja pandemia ovat olleet kansalaisten, poliitikkojen, erilaisten mielipidevaikuttajien ja median ylläpitämiä teemoja. Nämä keskustelut osoittavat, että sekä nykyisyyteemme että tulevaisuuteemme liittyy monia huolenaiheita. Toisaalta olemme nähneet kuluttajien valmiudet muuttaa ja sopeuttaa arkeaan, joustaa ja innovoida uusia tapoja edistää omaa sekä lähteisten ja lähiyhteisöjen hyvinvointia. Pandemian aiheuttamien poikkeusolojen aikana myös ympäristön kestävyteen ja sosiaaliseen kestävyteen on kiinnitetty entistä enemmän huomiota. Kuluttajat haluavat entistä enemmän tukea paikallisia toimijoita ja suhtautuvat myönteisesti yrityksiin, jotka kantavat vastuuta ympäristön, työntekijöiden ja asiakkaiden hyvinvoinnista. Pandemian aiheuttamat muutokset tavallisissa arjen käytänteissä liittyen esimerkiksi ostosten tekemiseen, ruokailuun ja työn tekemiseen herättävät myös pohtimaan omia kulutustottumuksia laajemmin. Vaikka on ilmeistä, että kuluttajien käyttäytymiseen liittyvät arvot, asenteet ja käytänteet ovat poikkeusolojen aikana muuttuneet, vielä jää nähtäväksi mitkä muutokset asettuvat pysyviksi kulutustavoiksi ja missä määrin kulutus ohjautuu entisiin uomiinsa. Joka tapauksessa kulutustutkijoille avautuu uusia ilmiöitä ja kysymyksiä, jotka vaativat selityksiä, ymmärrystä ja uudenlaisia ratkaisuja.

Kulutustutkimus.Nyt -lehden numerossa 1-2/2020 tuodaan esille kestävän kulutuksen ilmiöitä kuluttajien arjessa sekä uudenlaisia tapoja nähdä inhimillinen kulutustapahtuma luonnon ja kuluttajan toimijuuksien yhteispelinä. Artikkeleissa tunnistetaan mahdollisia uusia näkökulmia kestävyteen, kuten esimerkiksi vesistön ja väriaineiden materiaaliset toimijuudet osana kulutusta. Kestävyys kietoutuu artikkeleissa yhteen myös terveellisyyteen, sosiaalisuuteen ja turvallisuuteen liittyviin merkityksiin kuluttajien arjessa.

Vesa Markuksela tarkastelee artikkelissaan *Pintaa syvemmälle! Vesiympäristö kalastuskilpailukäytännön näyttämönä* veden roolia materiaalisena elementtinä, jolla on tehtävä sosiaalisten yhteyksien luojana myös inhimillisten toimijoiden välillä. Artikkelit tuo esiin vesikokouman käsitteen, joka muotoutuu erilaisista elementeistä kuten vesistö, kalat, sää ja kalastajat. Markuksela kuvaa

vesiympäristön kulutusta, jossa korostuvat aistilliskehollinen liike sekä siihen liittyvät materiaaliset kohtaamiset. Kohtaamisissa kalastajat voivat samastua veteen ja vesistö yhdistyä inhimilliseen. Kiintoisa johtopäätös on, että vesiympäristö ei ole vain kulutuksen näyttämö, vaan se on myös näyttelijä sekä näytelmän kanssakirjoittaja.

Artikkelissaan *Kulutuksen vähentämisen tavat kestävässä kuluttamisessa* Roosa Luukkonen tutkii kulutuksen vähentämistä kestäväen kuluttamisen muotona. Haastattelututkimus osoittaa, että kulutuksen vähentämistä toteutetaan lukuisin eri tavoin arkipäiväisiin kulutuskohteisiin, kuten ruokaan, vaatteisiin, liikkumiseen ja kodintarvikkeisiin liittyen. Kulutuskohteista kokonaan luopumisen sijaan kuluttajat rajoittavat kulutuksensa määrää tai etsivät vaihtoehtoisia keinoja vähentää kulutusta. Luukkosen mukaan vaihtoehtoiset keinot kuten kiertotalouden tukeminen, kestävämpien tuotteiden tai palveluiden hyödyntäminen ja ennakoiva kuluttaminen kuvastavat sitä, miten kulutustaan vähentävä kuluttaja uudella tavalla tarkastelee kaikkia kuluttamisen vaiheitaan.

Artikkelissaan *Kuluttajien näkemyksiä tekstiiliväreistä sekä värien alkuperästä, turvallisuudesta ja ekologisuudesta* kirjoittajat Eveliina Yli-Heikkilä, Minna Autio, Riikka Räisänen, Sanna Sekki ja Eliisa Kylkilahti tutkivat värejä uudesta näkökulmasta. Tutkimus keskittyy siihen, miten kuluttajat kokevat värit raaka-aineina kulutustuotteissa. Tutkimuksen laadullisessa aineistossa korostuvat kuluttajien väriaineisiin liittämät erilaiset mielikuvat. Tutkimus paljastaa myös kuluttajien olevan melko vähän tietoisia väriaineiden alkuperästä, sillä he eivät tutkimuksen mukaan tunnista väriä tuotteen materiaaliseksi ominaisuudeksi. Artikkelissa verrataan synteettisiin ja luonnonväriaineisiin liitettyjä mielikuvia toisiinsa. Artikkelin johtopäätökset laajentavat keskustelua kulutustuotteiden, kuten vaatteiden kestävydestä sisältämään myös väriaineisiin liittyvät kestävyyskysymykset.

Ville Virsu ja Paula Sjöblom pureutuvat ruokahävikkiteemaan artikkelissaan *Ruokahävikki-ongelman määrittely verkkokeskusteluissa*. Kirjoittajat hyödyntävät sosiologisen ongelmanmäärittelyn teoriaa ja tarkastelevat, mistä ruokahävikki-ongelma verkkokeskustelijoiden mukaan kumpuaa ja kenen syyksi se lopulta koetaan. Diskurssianalyysin tulokset kertovat, että pääasiallisena syyllisenä nähdään kuluttajan oma toiminta, ja ruokahävikki kehystettiin useimmiten käytösongelmaksi tai elämänhallinnan ongelmaksi. Artikkelin lopussa tuodaan esille, miten suvereenin kuluttajan rooli näyttäytyy varsin vahvana ruokahävikki-keskusteluissa, vaikka muillakin markkinatoimijoilla ja kulutuksen rakenteilla on vaikutuksensa tähän kestävyysongelmaan.

Tässä numerossa julkaistaan myös kaksi kestäväen kuluttamisen teemaan liittyvää väitöskirjalektiota: Lotta Alhonnoron lektio *Leipää vai hävikkiä? Tutkimus ruokahävikistä* sekä Saleem ur Rahmanin lektio *Toward a greener globe: In the pursuit of culturally embedded pathways to sustainable consumption*. Lisäksi Visa Heinonen arvioi Martti Korpijaakon ja Heikki Nuutisen tuoreen kirjan *Merkkejä maineesta: Tarinoita suomalaisista brändeistä*.

Kulutustutkimus.Nyt on kaikille saatavilla oleva tiedelehti, avoin pääsy artikkeleihin mahdollistaa laajan lukijakunnan ja julkaistun tiedon hyödyntämisen. Haluamme kannustaa kulutustutkimuksen eri näkökulmia edustavia tutkijoita tarjoamaan artikkelikäsikirjoituksiaan arvioitavaksi, sen voi nyt tehdä osoitteessa journal.fi/kulutustutkimus.

Lukuiloa ja oivalluksia Kulutustutkimus.Nyt-lehden parissa!

Päätoimittajatiimi

Outi Uusitalo, Elina Närvänen & Hanna Leipämaa-Leskinen